

PRESENTACIÓ

JAUME PÉREZ MONTANER

Després d'un llarg període de silenci, excessivament llarg potser, es renova amb aquest volum la presència pública de la revista *Literatures*. Una segona època, com s'anuncia en la mateixa portada, que vol significar no un trencament amb els supòsits que informaren els números anteriors, sinó una constant i renovada reflexió al voltant del concepte i la pràctica de l'escriptura. *Literatures*, diem, amb la quasi completa seguretat d'un plural innecessari, perquè el terme en la seua formulació singular i universal ja implica i potser sobrepassa l'abast que en els seus orígens hom va voler donar al contingut d'aquesta publicació. *Literatures*, doncs, com a continuïtat i expressió d'un projecte, com a voluntat clara i distinta, com a propòsit deliberat i com a afirmació d'una literatura per a la qual no es volen fronteres de cap mena i en la qual totes les consideracions poden ser vàlides i possibles si naixen a partir d'un compromís imprescindible amb l'escriptura.

En les pàgines que segueixen els lectors poden trobar diversos treballs que són aproximacions sempre personals als temes literaris, tant si se centren de manera primordial en aspectes específics de la literatura catalana, com si la seua aportació es presenta des d'una perspectiva més àmplia, més directament relacionada amb la reflexió teòrica. En tots els casos, tanmateix, la consideració d'una literatura sense límits ni fronteres hi és present, així com la relació entre obres i escriptors de les més diverses tradicions culturals; tot plegat, uns textos que reflexionen sobre altres textos i sobre ells mateixos, perquè, al capdavall, tal com deia Fuster i ho recorda l'article de Company, probablement «la literatura consisteix a parlar de literatura». L'aproximació textual (Keown) a un poema de Foix i a la visió que d'aquest poeta ens dona l'aportació crítica d'Arthur Terry es relaciona de manera lògica amb les reflexions d'altres poetes, però també amb les teoritzacions de Lacan o de Kristeva sobre el subjecte i l'altre, per

exemple. D'una manera molt semblant, les teories lacanianes sobre el discurs (Pérez Montaner) estan presents en el treball sobre Joan Fuster com a escriptor i intel·lectual; o l'ofici d'escriure i la relació entre la novel·la i el periodisme (Julià) que ens són reportats a partir de l'estudi concret d'alguns aspectes de l'obra de Montserrat Roig. Des d'una altra perspectiva, la «resistència a la teoria» de Paul de Man és la base per a una reflexió sobre una narració de Quim Monzó i les seues relacions amb Kafka i Coetzee (Company), mentre que unes consideracions literàries sobre els diaris com a forma narrativa (Villoro) o sobre l'anomenada literatura de no-ficció (Martí) donen lloc respectivament a una brillant incursió per les pàgines d'El quadern gris de Josep Pla i a una visió profundament crítica de l'actual cultura catalana.

Ens hem referit als sis articles que formen la primera part o secció —FORA— del present volum; la segona part —DINS— està integrada per un text de Josep Palàcios —Una altra mesura—, dividit també en sis parts. DINS i FORA, doncs, que en el context d'aquestes «literatures» no han de significar cap exclusió, sinó, en tot cas, una possible o necessària complementarietat. En altres paraules, alguns escrits que ací apareixen «dins» podrien anar «fora» amb tots els honors, sense forçar ni el seu contingut ni la seua intencionalitat, i viceversa. L'«Assaig ja no tan estret», per exemple, és en principi un treball suggeridor i profund sobre Joan Fuster i Josep Pla, que acaba resolent-se en una reflexió àmplia sobre l'ofici de l'escriptor, sobre les característiques de l'assaig o sobre la mateixa literatura, sense oblidar les constants referències a altres temes i motius, com la lectura, la presència del jo o l'amistat, a partir, en aquest darrer cas, de la pèrfida sentència —l'adjectiu és òbviament palacià— atribuïda a Aristòtil tant per Diògenes Laerci com per Michel de Montaigne: «Oh amics meus, no n'hi ha cap, d'amic!». Si altres textos d'«Una altra mesura», com «77'7 dístics» o «La mar, la mirada» i «Rel·lotge d'aigua», els situem immediatament i apressada en l'apartat DINS, potser per la forma versificada en el primer cas i per l'evident narrativitat en els altres dos casos, l'«Assaig ja no tan estret» podríem situar-lo FORA; mentre que, per unes raons molt semblants, «El passat que serà», de Villoro, per exemple, podria també situar-se en l'apartat DINS. Comptat i debatut, un dins i un fora que no poden ser més que diferents aproximacions a una mateixa cosa —la cosa, podríem dir sense ànim de frivolitzar, el das Ding, en una última i definitiva reducció. Dins i fora com a aspectes irrenunciabls, indiestriables i intercanviabls de la literatura, conceptes que tracten de mostrar, com aquells «éssers sense portes ni finestres» que són les mónades de Leibniz, totes les expressions possibles de l'univers. Però, sense pretensions de completesa, sense afirmacions d'absolut, conscients d'una visió necessàriament fragmentada, com aquests fragments que ara formen aquest primer número, segona època, de la revista Literatures.